

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės Europos ir Viduržemio jūros regione“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2018/C 081/06)

Pranešėja **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2017 3 30
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2017 9 28
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 10 18
Plenarinė sesija Nr.	529
Balsavimo rezultatai	123 / 0 / 1
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Jau 1995 m. Barselonos deklaracijoje⁽¹⁾ buvo pabrėžiama ekonominių ir socialinių organizacijų bei apskritai pilietinės visuomenės, kaip būtino veiksnio siekiant Viduržemio jūros regione skatinti laipsnišką taikos ir stabilumo, bendro klestėjimo, skirtingų Viduržemio jūros regiono šalių, visuomenių ir kultūrų bei civilizacijų dialogo erdvės kūrimą, svarba. Šiuo metu Viduržemio jūros regiono pilietinės visuomenės organizacijos yra įtrauki erdvė, kurioje galima dalyvauti ir palaikyti dialogą su valdžios institucijomis, įskaitant vietos valdžios institucijas, siekiant skatinti ekonomines, socialines ir kultūrinės teisės Viduržemio jūros regione. EESRK mano, kad būtina **stiprinti** egzistuojančių **ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų vaidmenį ir skatinti jų steigimą** tose šalyse, kuriose jų nebeliko arba jos nebuvo įsteigtos, didinant įvairių susijusių dalyvių sinergiją. Skatindamos užtikrinti šias teises ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir ekonominės bei socialinės organizacijos turi bendradarbiauti, kad būtų galima veiksmingai siekti šio tikslo.

1.2. Moterys kenčia dėl lyčių stereotipų, lemiančių politines, ekonomines ir švietimo kliūtis, kurios turi rimtų padarinių visuomenės vystymuisi. EESRK ragina mažinti didžiulį atotrūkį tarp teisės aktų nuostatų ir tikrovės. Jo nuomone, šiuo tikslu skubiai reikia suteikti išteklių, kad būtų kuriamos įstaigos, atsakingos už veiksmingo šių teisės aktų taikymo užtikrinimą, ir didinamas jų informuotumas. EESRK rekomenduoja, siekiant stiprinti teises, palaikyti vietos valdžios institucijų ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis, ekonominiais ir socialiniais subjektais bei jų tinklais, susijusiais su lyčių lygybės klausimu ir veikiančiais įvairiose visuomenės srityse. Šį darbą savo indėliu taip pat turi remti specializuoti tyrimų centrai ir universitetai.

1.3. Su smurtinio ekstremizmo grėsme turi būti kovojama šalinant įvairias jo priežastis, ne vien užtikrinant saugumą. Siekiant šio tikslo pagrindinis vaidmuo tenka ekonominėms ir socialinėms organizacijoms bendradarbiaudamos su institucijomis ir tinklais, kurių paskirtis – palaikyti įvairių kultūrų ir religijų dialogą, jos turi siekti užtikrinti didesnę poveikį ir į savo veiklą įtraukti **kultūros paveldą, meninę raišką ir kūrybos pramonę**. EESRK ragina Europos Komisiją ir Viduržemio jūros sąjungos valstybes nares skatinti, kad šia kultūrų dialogo veikla taip pat užsiimtų ir visuomenės subjektai, taip pat stiprinti specializuotas organizacijas, kurios jau daugelį metų vykdo veiklą Viduržemio jūros regione, kaip antai Annos Lindh fondas⁽²⁾. Paveldo srityje EESRK skatina daugiau bendradarbiauti saugant kultūros paveldą, kuriam šiuo metu kyla grėsmė dėl ginkluotų konfliktų ir smurtinių organizacijų.

⁽¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/barcelona-declaration-adopted-at-the-euro-mediterranean-conference-2728-november-1995/>

⁽²⁾ <http://www.annalindhfoundation.org/>

1.4. **Ekonominės, darbo ir socialinės teisės** yra labai svarbios ekonominei plėtrai ir demokratinei visuomenei. Šios teisės apima teisę laisvai vykdyti verslą, asociacijų ir kolektyvinių veiksmų laisvę, teisę į kolektyvines derybas ir socialinę apsaugą tokiose srityse kaip sveikata, švietimas ir senatvė. Kaip jau nurodyta TDO Filadelfijos deklaracijoje, būtina didesnę prioritetą teikti socialiniam teisingumui, o ne ekonominei organizacijai. Pagal minėtą deklaraciją socialinis teisingumas turėtų būti pagrindinis visos nacionalinės ir tarptautinės politikos tikslas. Filadelfijos deklaracijoje pabrėžiama, kad ekonomika ir finansai turi tarnauti žmonėms.

1.5. Žiniasklaida atlieka esminių vaidmenį kuriant vizijas ir užtikrinant abipusį pažinimą, taip pat ji yra svarbiausias veiksnys, skatinantis gerinti kultūrų dialogą ir puoselėti pagarbą, toleranciją ir abipusį supratimą. Todėl EESRK palankiai vertina aplinkybę, kad pradėti įgyvendinti projektai, kuriais užtikrinama pagarba įvairovei ir skatinama neiškreipta informacija be stereotipų ir iškreiptų nuostatų. Jis taip pat skatina žiniasklaidos priemonėse aktyviau stebėti, šviesti ir didinti informuotumą kovojant su rasizmu ir islamofobija žiniasklaidos priemonėse, ragina skatinti bendradarbiavimo mechanizmus ir bendras profesinio ugdymo platformas tiek profesinės etikos, tiek saviraiškos laisvės gynimo srityje.

1.6. Švietimas – tai pagrindinė socialinio ir ekonominio judumo priemonė, todėl jis gali pagerinti gyvenimo kokybę. Nelygios galimybės švietimo srityje, priešingai, kelia pavojų regiono stabilumui ir saugumui. Todėl EESRK skatina imtis bendrų veiksmų gerinant pradinio ir vidurinio ugdymo, aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybę, keičiantis patirtimi, susijusia su mokymo programų rengimu ir metodinėmis inovacijomis. Be to, EESRK mano, kad labai svarbu panaikinti žinių spragas abipus Viduržemio jūros, ir šiuo tikslu siūlo remti bendrus žinių ir tyrimų tinklus, kurie skatintų žinių perdavimą ir judėjimą, taip pat skatinti dėstytojų, studentų, akademikų ir tyrėjų judumą ir remti jų darbų vertimą, ypač iš arabų kalbos ir į ją.

1.7. Neformalusis švietimas, atsižvelgiant į jo vertę kuriant įtraukesnes ir įvairialypes visuomenes, yra būtinas priedas. EESRK mano, kad turi būti didinama formaliojo ir neformaliojo švietimo sinergija ir neformalusis švietimas skatinamas kaip priemonė, kuria siekiama stiprinti taikos kultūrą ir mokymąsi visą gyvenimą. Todėl EESRK ragina neformaliajam švietimui skirti didesnę biudžetą ir skatinti Europos bei pietinės Viduržemio jūros regiono dalies keitimąsi patirtimi ir žiniomis.

1.8. Siekiant stiprinti įtraukią ir konkurencingą ekonomiką, reikia remti asmenų skaitmeninę ir technologinę integraciją. Šiuo tikslu EESRK pabrėžia, kad būtina skatinti regionų ir vietos lygmens projektus, pagal kuriuos piliečiai įgyja gebėjimų naudotis naujomis technologijomis ir verslumo bei skaitmeninimo gebėjimų, taip pat būtina stiprinti piliečių dalyvavimo iniciatyvas ir iniciatyvas, kuriomis skatinama vykdyti skaitmeninį mokymą ir kurti deramo darbo vietas, pavyzdžiui, miestų iniciatyvas, susijusias su socialinėmis ir skaitmeninėmis inovacijomis (laboratorijas).

2. Bendra informacija

2.1. 2011 m. arabų jaunimo viltis sulaukti pokyčių sukretė politines sistemas – nelaukta kilo esminių abejonių dėl šių sistemų. Tunise, Egipte, Libijoje ir Jemene buvo nuversti politiniai lyderiai, tačiau konkrečios politinės aplinkybės šiose šalyse susiklostė labai įvairiai: Tunise ryžtingai vykdytas pereinamasis procesas, kurį palaikė dinamiška pilietinė visuomenė, Egipte pakeistas režimas, Libijoje ir Jemene vyko atviri konfliktai. Sirijoje kilo kruvinas karas, kuris šiuo metu yra regiono ir tarptautinė problema. Tai lėmė dramatišką gyventojų perkėlimą ir beprecedentį migrantų judėjimą, destabilizavusius visą Europos ir Viduržemio jūros regiono erdvę.

2.2. Tikslas buvo ne vien pakeisti režimą, bet ir įdiegti teisingesnę ir įtraukesnę sistemą, užtikrinti politines laisves, socialinį teisingumą, galimybes ir orumą. Lūkesčiai nepasiteisino neįvykus pokyčių socialinėje srityje. Prie to, kad jie nepasiteisintų, prisidėjo konkrečios politinės sąlygos šiose šalyse ir už jų ribų. Praėjus šešeriems metams vis dar keliami teisėti reikalavimai dėl ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių, kurie nepatenkinami ir toliau gali sėti nestabilumo sėklą regione.

2.3. EESRK mano, kad svarbiausias prioritetas yra visame regione atkurti taiką ir demokratiją ir užtikrinti, kad būtų gerbiamos visų piliečių žmogaus ir pagrindinės teisės.

2.4. Pagrindinės teisės – prigimtinės ir neatimamos

2.4.1. EESRK skatina visas pietinės ir rytinės Viduržemio jūros pakrantės šalis prisijungti prie Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto ⁽³⁾ ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos ⁽⁴⁾. Kartu jis pabrėžia pasaulietiško principų ir vertybių, taip pat asmenų, priklausančių nacionalinėms, etninėms, religinėms ir kalbinėms mažumoms, teisių gynimo svarbą ⁽⁵⁾.

2.4.2. EESRK pabrėžia, kad svarbiausia – užtikrinti deramas visų asmenų gyvenimo sąlygas. EESRK pažymi, kad reikia užtikrinti galimybes gauti geriamojo vandens ir pakankamą kiekį maisto už įperkamą kainą, taip pat sudaryti tinkamas sąlygas apsirūpinti energija, kad būtų išvengta tiek asmenų, tiek bendruomenės energetinės atskirties. Jis taip pat pabrėžia, kad būtina puoselėti tinkamą aplinką ir plėtoti sveikatos priežiūros paslaugų teikimą.

2.4.3. Taip pat atsižvelgiant į ypatingas regione susiklosčiusias aplinkybes reikia sudaryti sąlygas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu užtikrinti asmens ir šeimos teisę į deramą būstą, arba, jeigu tokios galimybės nėra, į deramą prieglobstį ir (arba) apgyvendinimą. Be to, EESRK mano, kad reikėtų užtikrinti teisę į įtraukų ir tinkamą tiek dėl gaivalinių nelaimių, tiek dėl ginkluotų konfliktų nuniokotų teritorijų atstatymą.

2.5. Teisė į deramą darbą – socialinio stabilumo ir pažangos užtikrinimo veiksnys

2.5.1. EESRK laikosi nuomonės, kad kaimyninių šalių visuomenėms reikia kartu stengtis užtikrinti didesnę įtrauktį ir sanglaudą. Taip pat reikia reformuoti ir atnaujinti šių šalių ekonomiką, kad būtų sukurta deramo darbo vietų, kurios yra svarbiausias darnaus vystymosi veiksnys.

2.5.2. Be to, EESRK pažymi, kad būtina užtikrinti teises, kuriomis turi būti grindžiami šie aprašyti principai. Taigi reikia užtikrinti teisę į deramą darbą šiose šalyse, neatsižvelgiant į asmens padėtį, religiją ar pilietybę.

2.5.3. EESRK mano, kad būtina imtis priemonių siekiant skatinti deramą darbą, kaip visuomenės stabilumo veiksnį, laikantis TDO pagrindinių darbo teisių ir principų deklaracijos ir vėlesnių priemonių ⁽⁶⁾, taip pat Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto ⁽⁷⁾ nuostatų, kuriomis remiantis būtų siekiama išvengti skurdo, ir ragina joms pritarti. Taigi labai svarbu apsaugoti pagrindines darbo teises, kaip antai teisę jungtis į asociacijas, steigti profesinę sąjungą arba tapti pasirinktos profesinės sąjungos nariu, teisę streikuoti, taip pat užtikrinti, kad būtų faktiškai pripažįstama teisė į kolektyvines derybas, darbuotojų saugos ir sveikatos sąlygos darbo metu bei darbo užmokestis.

2.5.4. Būtina, kaip siūlo TDO, užtikrinti teisę į būstą, siekiant apsaugoti visus gyventojus, ypač pažeidžiamiausiomis laikomas gyventojų grupes. Taip pat būtina kovoti su pagrindinių teisių pažeidimais, pavyzdžiui, vaikų išnaudojimu arba priverstiniu darbu, taip pat skatinti moterų ar žmonių su negalia galimybę įsidarbinti.

2.6. Verslumas – svarbiausias ekonominio vystymosi variklis

2.6.1. Europos Sąjungos nuomone, penki svarbiausi Europos ir Viduržemio jūros regiono stabilumo, saugumo ir klestėjimo veiksniai yra šie: ekonominis vystymasis modernizuojant ir įvairinant ekonomiką; verslo ekosistemos stiprinimas ir novatoriškas verslas; darbo vietų, ypač skirtų jaunimui, kūrimas vykdant kvalifikuotą mokymą; privačiojo sektoriaus, ypač MVĮ, vystymas; energetinis ir aplinkos tvarumas ⁽⁸⁾. Pabrėžiama, kad kokybiškų darbo vietų kūrimas yra ekonomikos klestėjimo ir moterų verslumo bei verslo sinergijos abiejose Viduržemio jūros pusėse stiprinimo pagrindas.

Savo ruožtu EESRK mano, kad šie veiksniai yra neatsiejami nuo socialinio vystymosi, nes stabilumas, saugumas ir gerovė visada grindžiami integracija ir socialine sanglauda.

⁽³⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>

⁽⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Minorities.aspx>

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-es/index.htm>

⁽⁷⁾ <http://www.ohchr.org/ES/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁽⁸⁾ http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_es.pdf

2.6.2. Bendrajame komunikate kaip lemiamas šios ekonomikos vystymosi veiksnys nustatyta būtinybė sudaryti sąlygas objektyviam privačių verslumo iniciatyvų įgyvendinimui ir užtikrinti tokių įgyvendinimą. Todėl reikia išsaugoti teisinę sistemą, kuri užtikrintų garantijas dėl teisės į privačią nuosavybę ir jos neliečiamumą pagal teisės aktų nuostatas.

2.6.3. EESRK nuomone, taip pat svarbu, kad valdžios institucijos saugotų laisvą ir sąžiningą ekonomikos konkurenciją, dėl kurios užtikrinamos vienodos verslininkų veiklos sąlygos. Todėl manome, kad būtina užtikrinti vienodas galimybes gauti finansavimą ir mikrofinansinių paslaugų prieinamumą, taip pat nekorumpuotą ir viešąsias paslaugas teikiančią valdžios sektorių.

2.7. Teisė į kūrybą ir inovacijas – diversifikuotos ir pridėtinę vertę turinčios ekonomikos garantas

2.7.1. Viduržemio jūros sąjungos ministrų deklaracijoje dėl skaitmeninės ekonomikos⁽⁹⁾ svarstomas klausimas, kaip skatinti įtrauką ir kompleksinį naujų technologijų poveikį kultūros, socialinėje, ekonomikos, valdymo ir saugumo srityse.

2.7.2. EESRK taip pat remia bendrajame komunikate pateiktą požiūrį dėl būtinybės tvariai ir įtraukiai diversifikuoti ir vystyti Viduržemio jūros regiono ekonomiką.

2.7.3. Kalbant apie naujas programas, EESRK mano, kad ES turi kurti Europos ir Viduržemio jūros regionui skirtas programas, kuriomis būtų siekiama vystyti inovacijas, skatinančias regiono ekonomikos pažangą ir apsaugančias individualią ir kolektyvinę teisę kurti ir diegti inovacijas. Pagal šią teisę pripažįstama teisė į intelektinę nuosavybę, teisė dalytis minėtomis inovacijomis ir jas platinti, taip pat teisė naudotis naujomis technologijomis.

2.7.4. EESRK kaip su inovacijomis susijusią teisę pripažįsta skaitmeninę įtrauktį ir laisvą tiek individualią, tiek kolektyvinę prieigą prie interneto.

2.8. Teisė į kokybišką švietimą – žmogaus socialinės raidos ramstis

2.8.1. Švietimas – tai pagrindinė socialinio ir ekonominio judumo priemonė, todėl jis gali pagerinti gyvenimo kokybę. Jungtinių Tautų vystymosi programoje (UNDP)⁽¹⁰⁾ pabrėžiama, kad nors daugelyje regiono šalių pradinis ugdymas pasiekė pasaulio standartus ir padarė didelę pažangą vidurinio ugdymo srityje, ugdymo kokybė nepakankama. Pasaulio bankas, bendradarbiaudamas su kitomis agentūromis, parengė šiam regionui skirtas programas ir būtų tikslinga, jei Europos Komisija taip pat dirbtų šia linkme. Be to, nustatyta, kad labai nevienodos galimybės švietimo srityje kenkia visuomenės sutarčiai Arabų šalyse.

2.8.2. Viduržemio jūros sąjungos veiksmų gairėse⁽¹¹⁾ pabrėžiama, kad būtina stiprinti švietimą, ypač nedirbančių jaunuolių, kurie gali įgyti blogus darbo įpročius, kaip svarbiausią tvarių ir kvalifikuotų darbo vietų kūrimo veiksnį, mokslinius tyrimus ir inovacijas, kaip ekonomikos modernizavimo pagrindą, ir tvarumą, kaip kompleksinį veiksnį, siekiant užtikrinti įtrauką socialinį ir ekonominį vystymąsi.

2.8.3. Siekiant regiono stabilumo ir saugumo, labai svarbu stiprinti žmogiškąjį kapitalą. Taiigi būtina sudaryti geresnes sąlygas pradiniam ir viduriniam mokymui, aukštajam mokslui ir prieigai prie mokslo ir mokslinių žinių, geresnes galimybes įsidarbinti, prižiūrėti sveikatą, užtikrinti įgalėjimą, jaunimo judumą, lyčių lygybę ir diskusijų forumus, taip pat skatinti socialinę įtrauktį.

2.8.4. Nors patiriama tam tikrų problemų, susijusių su galimybėmis mokytis, visuotinio masto švietimu ir būtinybe gerinti pradinio ir vidurinio ugdymo kokybę, pagrindinis uždavinys yra išspręsti laisvų darbo vietų ir tinkamos kvalifikacijos darbuotojų joms užimti trūkumo problemą. Šiuo klausimu būtina skatinti struktūras, kuriomis darbo rinka būtų susiejama su švietimo sistema, siekiant užtikrinti visapusišką jaunimo integraciją į visuomenę. EESRK mano, kad šiuo tikslu labai svarbu remti keitimąsi patirtimi, susijusia su mokymo programų rengimu ir metodinėmis inovacijomis, skatinant perduoti patirtį ir praktiką, kad būtų įgyta darbo rinkai tinkamų įgūdžių ir gebėjimų. Taip pat svarbu skatinti profesinį rengimą bei mokymą ir didinti jo vertę, atsižvelgiant į tai, kad keliamas uždavinys per artimiausią dešimtmetį Arabų šalyse sukurti 60 mln. darbo vietų.

⁽⁹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2014/09/UfMMinistersDeclarationEN.pdf>

⁽¹⁰⁾ http://www.arabstates.undp.org/content/rbas/en/home/library/huma_development/arab-human-development-report-2016-youth-and-the-prospects-for/

⁽¹¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf>

2.8.5. Socialiniai partneriai ir kitos specializuotos organizacijos pabrėžia labai svarbų neformaliojo švietimo vaidmenį – tai yra svarbiausia priemonė ir ilgalaikis sprendimas siekiant kovoti su radikalėjimu ir ekstremizmu, nes neformalusis švietimas prisideda prie riziką patiriančių grupių, ypač jaunimo ir moterų, integracijos.

2.8.6. EESRK palankiai vertina tai, kad pripažįstama neformaliojo švietimo, kaip formaliojo švietimo priedo, svarba, ir mano, kad turi būti didinama abiejų tipų švietimo sinergija. Taigi jis laikosi nuomonės, kad reikia prisiimti daugiau politinių įsipareigojimų skatinti neformalųjį švietimą ir jam skirti didesnę biudžetą, nes jis padeda jaunimui bręsti ir integruotis į visuomenę – jaunimas mokomas aktyviai dalyvauti ir ugdyti demokratines vertybes, taip pat šis švietimas yra tinkama priemonė taikos kultūrai stiprinti.

2.9. Judumas mokslo ir švietimo srityje: siekis panaikinti žinių spragas

2.9.1. Jaunimo judumas yra labai svarbus aspektas sprendžiant problemas, su kuriomis susiduria Viduržemio jūros regionas. Iš tikrųjų migracija Arabų šalyse rodo aukštos kvalifikacijos jaunimo socialinę atskirtį. Taigi būtina skatinti migraciją, kuri naudinga tiek kilmės, tiek kelionės tikslo šalims. Tai reiškia, kad turi būti labiau pripažįstami diplomai ir kvalifikacijos, taip pat sudaromos geresnės sąlygos mokslininkų judumui ir tobulinamos teisinės sistemos, pagal kurias kaimyninių šalių piliečiams taikomos atvykimo į ES ir buvimo joje, siekiant vykdyti mokslinius tyrimus, studijuoti, keistis moksleiviais, mokyti ir savanoriauti, sąlygos.

2.9.2. Be to, žinių spraga – tai viena didžiausių spragų abipus Viduržemio jūros, todėl EESRK mano, kad būtina imtis priemonių siekiant skatinti mokslinių ir akademinį žinių kūrimą ir judėjimą, taip pat siūlo sukurti ir remti Europos ir Viduržemio jūros regiono bendrų žinių ir mokslinių tyrimų tinklus. Jis taip pat mano, kad labai svarbu skatinti šių akademinį ir mokslinių darbų vertimą, ypač iš arabų kalbos ir į ją.

2.9.3. Be to, EESRK nori ypatingą dėmesį atkreipti į studentų, dėstytojų, tyrėjų, akademikų ir mokslininkų judumo skatinimo veiksmus, suteikiant galimybę tam tikrą laiką būti šalyje, vykdyti mainus ir tam tikrą laikotarpį atlikti praktiką – tai svarbiausias veiksnys siekiant skatinti akademinę kokybę ir jaunimo galimybes įsidarbinti, stiprinant programos „Erasmus +“ veiksmingą įgyvendinimą ir rezultatų siekimą Viduržemio jūros regiono šalyse, taip pat užtikrinti žinių judėjimą ir skatinti kultūrų dialogą.

2.10. Žiniasklaida ir kultūrų dialogas – tolerancijos pagrindas

2.10.1. Vietos žiniasklaidos pliuralizmas, nepriklausomumas ir profesionalumas užtikrina socialinę pažangą ir padeda žiniasklaidai skatinti pokyčius kaimyninėse šalyse.

2.10.2. EESRK pabrėžia, kad būtina skatinti Europos ir Viduržemio jūros regiono erdvėje veikiančios žiniasklaidos tarpusavio dialogą ir bendradarbiavimą, siekiant tobulinti ir griežtinti profesinius standartus ir jiems taikomas teisės aktų sistemas. Taip pat labai svarbu padėti užtikrinti ir saugoti žiniasklaidos laisvę ir saviraiškos laisvę.

2.10.3. Būtina pripažinti žiniasklaidos vaidmenį gerinant kultūrų dialogą ir skatinti pagarbą, toleranciją ir abipusį pažinimą. Dabartinėmis aplinkybėmis, kai pietinėje regiono dalyje daugėja prieš Vakarus nukreiptų kalbų, o Europoje – ksenofobiškų populistinių pasisakymų, kaip niekada anksčiau būtina stengtis kovoti su tokiomis kalbomis, prieštaraujančiomis vizijoms, pagal kurias netaikomas atskirtį skatinantis kategoriškas dualistinis požiūris į gyventojus, kultūras ir religijas.

2.10.4. Šiuo klausimu EESRK palankiai vertina tai, kad pradėti įgyvendinti projektai, kuriais užtikrinama pagarba Europoje esančiai įvairovei ir skatinama tolerancija bei neiškreipta informacija be stereotipų ir iškreiptų nuostatų, pavyzdžiui, Ispanijoje veikia Islamofobijos žiniasklaidoje observatorija⁽¹²⁾, skatinanti informaciją be rasizmo. Taigi Komitetas ragina kurti kompleksinius projektus, kuriais būtų siekiama šio tikslo.

2.10.5. Atsižvelgiant ne tik į saugumo sritį, viena iš nestabilumo priežasčių gali būti galimybių nebuvimas, ypač jaunimui, – jis gali prisidėti prie radikalėjimo procesus lemiančių priežasčių. Akivaizdu, kad būtina imtis prevencinių priemonių ir kovoti su ekstremizmu ir rasizmu, skatinant kultūrų dialogą. Taigi už kultūrų ir religijų dialogą atsakingi tinklai ir institucijos turi didinti savo sinergiją ir papildomumą, kad būtų pasiektas didesnis poveikis.

⁽¹²⁾ <http://www.observatorioislamofobia.org/>

2.10.6. Viduržemio jūros regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos, ekonominiai ir socialiniai subjektai ir visa pilietinė visuomenė turi dalyvauti vykdant radikalėjimo ir smurtinio ekstremizmo prevenciją. Šiuo tikslu būtini mainų ir bendradarbiavimo mechanizmai, kuriems būtų skiriama biudžeto lėšų, taip pat būtina spręsti klausimus, susijusius su teisingumu, lyčių nelygybe, neapykantą kurstančiomis kalbomis, jaunimo nedarbu ir neraštingumu, – tai yra dalis platesnių pastangų vykdyti deradikalizaciją, taip pat apimančių ir kultūrų dialogo skatinimą. Atsižvelgiant į tai reikėtų atkreipti dėmesį į darbą, kurį atlieka Informacijos apie radikalizaciją tinklas (*Radicalisation Awareness Network, RAN*)⁽¹³⁾ ir jo kompetencijos centras.

2.10.7. EESRK mano, kad labai svarbu skatinti regiono intelektualų, menininkų ir kultūros veikėjų mainus, nes šie asmenys pirmieji skatina socialinius pokyčius, remdami bendrus projektus, turinčius įtakos dialogo ir abipusio pažinimo skatinimui. Jis taip pat ragina labiau derinti veiksmus ir bendradarbiauti saugant kultūros paveldą ir didinant informuotumą apie skirtingas kultūras ir menines disciplinas ir pajautą, kurios bendrai egzistuoja Europos ir Viduržemio jūros regione kaip reikšminga sanglaudos ir abipusio pažinimo dalis.

2.11. Pilietinė visuomenė ir socialinių subjektų sinergija: integracinė ir diskusijų erdvė

2.11.1. Ekonomikos krizė ir ksenofobija šiaurinėje pakrantėje, taip pat reikalavimas užtikrinti saviraiškos laisvę ir kova už žmogaus teises pietinėje pakrantėje esančiose šalyse – tai veiksniai, turintys lemiamą įtaką Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių visuomenių ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių įgyvendinimui.

2.11.2. Šiuo klausimu 2015 m. lapkričio mėn. Europos Parlamento pranešime dėl žmogaus teisių skatinimo⁽¹⁴⁾ nurodoma, kad reikia labiau remti pilietinę visuomenę. Nepaisant to, pietinėse šalyse pilietinės visuomenės organizacijos dar nepakankamai matomos, atsižvelgiant į jų pastangas ir tam tikrais atvejais į prisiimamą riziką, taip pat atliekamą vaidmenį skatinant socialinius pokyčius. Šiuo tikslu Viduržemio jūros regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos gali atlikti sklaidos, bendravimo ir diskusijų platformų vaidmenį.

2.11.3. EESRK pažymi, kad asociacijos yra integracinė erdvė, padedanti užtikrinti įtrauktį. Komiteto nuomone, taip pat būtina, kad Europos Komisija labiau remtų projektus, kuriuos įgyvendina pilietinė visuomenė, pasitelkdama ekonomines ir socialines organizacijas, jų asociacijas ir šių asociacijų tinklus, ir kad būtų stiprinama įvairių susijusių subjektų partnerystė bei sinergija.

2.11.4. EESRK mano, kad Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių ministrai, vykdydami konkrečius projektus, turėtų bendradarbiauti Viduržemio jūros regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių institucijų aukščiausio lygio susitikimuose, neatmetant galimybės remti pilietines ir kultūros asociacijas.

2.12. **Moterys:** didžiausias dėmesys – ekonominėms, socialinėms ir kultūrinėms teisėms

2.12.1. Trijose Europos ir Viduržemio jūros regiono ministrų konferencijose, kurios moterų vaidmens visuomenėje stiprinimo klausimu surengtos Stambule⁽¹⁵⁾ (2006 m.), Marakeše⁽¹⁶⁾ (2009 m.) ir Paryžiuje⁽¹⁷⁾ (2013 m.), Vyriausybės įsipareigojo įgyvendinti patvirtintus įsipareigojimus dėl moterų ir vyrų lygių teisių dalyvaujant politiniame, ekonominiame, pilietiniame ir visuomenės gyvenime, kovoti su visų rūšių smurtu prieš moteris bei mergaites ir jų diskriminacija ir stengtis pakeisti požiūrį ir elgesį, kad būtų užtikrinta lyčių lygybė siekiant skatinti moterų įgalėjimą ne tik teisių srityje, bet ir realiame gyvenime.

2.12.2. Nors Viduržemio jūros pietinės pakrantės šalyse padaryta teisės aktų pakeitimų, UNDP laikomasi nuomonės, kad jose dar toli gražu nepasiekta moterų lygybė ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių srityje.

2.12.3. EESRK pažymi, kad oficialūs pareiškimai, institucijų pasiūlymai ir net galiojantys teisės aktai labai skiriasi nuo to, ką moterys iš tikrųjų kasdien patiria savo bendruomenėse, ir nurodo, kad nacionalinius įstatymus būtina suderinti su konstitucijomis, taip pat panaikinti teisinės spragas, dėl kurių moterys vis dar gali būti diskriminuojamos.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0344+0+DOC+XML+V0//ES>

⁽¹⁵⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4224/ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>

⁽¹⁶⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4756/second-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>

⁽¹⁷⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4226/third-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>

2.12.4. Šiomis aplinkybėmis EESRK pabrėžia, jog būtina suteikti išteklių, kad būtų kuriamos įstaigos, atsakingos už veiksmingo teisės aktų taikymo užtikrinimą (teisminės institucijos, saugumo pajėgos, įmonės, švietimo sektoriaus subjektai, žiniasklaida, institucijos, pvz., EESRK, ir kt.), ir didinamas jų informuotumas.

2.12.5. EESRK rekomenduoja, siekiant stiprinti teises ir pasiekti geresnių rezultatų, palaikyti vietos valdžios institucijų ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis, veikiančiomis lyčių lygybės srityje, nes šios organizacijos yra geriausiai informuotos apie gyventojų problemas ir poreikius. Šį bendrą įvairių dalyvių darbą savo įnašu gali remti akademinio sluoksnio atstovai (universitetai ir specializuoti tyrimų centrai). Toks pavyzdys yra Europos ir Viduržemio jūros regiono moterų fondas⁽¹⁸⁾, kuris kartu su Moterų teisių lygų federacija, Marakešo regioninės valdžios institucija, *Cadi Ayyad* universitetu, Regionine žmogaus teisių komisija ir kitomis vietos įstaigomis vykdė informuotumo didinimo kampaniją, nukreiptą prieš ankstyvas santuokas.

2.12.6. Taigi EESRK ragina Viduržemio jūros sąjungos valstybių narių ministrus artimiausioje ministrų konferencijoje atsižvelgti į šias sritis ir skirti lėšų šiems veiksams ir kampanijoms.

2.12.7. EESRK tvirtina, kad, jeigu nebus atsižvelgta į pirmiau nurodytus klausimus, tai turės didelį poveikį. Ankstyvos santuokos, priešlaikinis švietimo proceso nutraukimas, taigi ir moterų nuvertinimas darbo rinkoje bei politinio atstovavimo srityje yra vieni iš veiksnių, turinčių neigiamos įtakos teisių, ypač moterų ir mergaičių, įgyvendinimui.

Bruselis, 2017 m. spalio 18 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽¹⁸⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/>